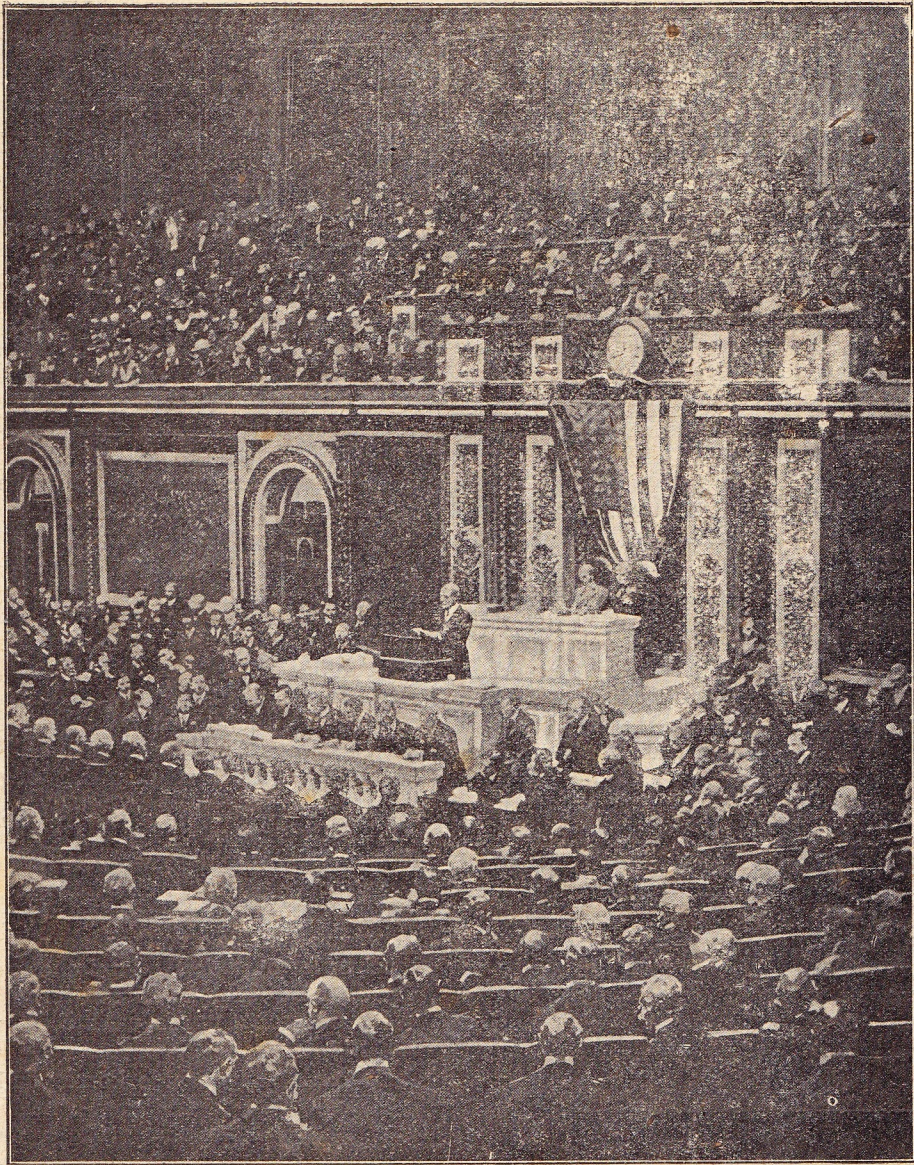

President Wilson spreekt zijn rede uit, waarbij hij voorstelt aan Duitschland den oorlog te verklaren.

scherp. Duizenden mannen, zonen, broeders vertoefden in Duitschland of als slaven in de frontzone.

De Winter was bijzonder streng. Begin Februari vroom het 15° graden onder nul, in Luxemburg zelfs 22.

Er heerschte gebrek aan steenkool. Men liep de handelaars af om wat brandstof te bemachtigen en betaalde fantastische prijzen.

De stad Brussel opende magazijnen, waar men zich drie emmers steenkool per week aanschaffen kon. De scholen werden gesloten. De cokes werd opgeëischt voor de gasthuizen. Men opende zalen, waar de menschen zich konden gaan verwarmen.

Men moest de wagens met steenkool door politieagenten tegen plundering beschermen.

Veel sterfgevallen kwamen voor. Het lichaam bood zoo weinig weerstand door ondervoeding. Ja, het leed werd scherper, de beproeving vreeslijker. En waarom dit alles?

Na twee en een half jaar oorlog klom nu over de gansche wereld het woord van Amerika: «Neen Duitschland!» Op 3 Augustus 1914 klom het uit België; België dat zwak en klein was en alleen stond: «Neen, Duitschland!» 't Was een vorst van een voor Duitschland nietig ijkje, die het riep, maar met zoo forsch stem, dat deze toen ook over de gansche wereld galmde.

En België heeft zijn woord gestand gedaan

't Heeft veel gekost. De daad van Amerika nu, stelde weer in helder licht hoeveel eerbied het kleine land om de fiere weigering verdiende.

De terreur, die thans de gansche wereld wilde dreigen, trof toen reeds het rijkje van Maas en Schelde en IJzer. Tegen die terreur verzette België zich 't eerst en het heeft de kwestie der kleine staten op 't voorplan gebracht; het heeft ook voor de toekomst getoond, wat een kleine staat en dus te meer een bond van kleine staten vermag en 't heeft 't gansche menschedom de les gegeven, dat men eer en rechtvaardigheid niet uit de wereld wegcijferen kan zonder ons leven in die wereld tot een vloek te maken. Door zijn weerstand deed het den kreet van overmoed en dwang «Deutschland boven alles» verstommen. Maar 't was een zwaar martelaarschap en nu in dezen wreeden, strengen Winter kwam dat bij zonder uit.

Drie weken voor het nieuws uit Amerika, waren bovendien de deportaties ook te Brussel begonnen. De Duitschers schorsten ze na eenige dagen, hopende, dat de koude en de ellende velen zouden dwingen toch arbeid te vragen.

Ja, 't was te begrijpen, dat er ook onrust heerschte bij 't hooren van 't bericht, hoe Amerika ook in den oorlog dreigde te treden.

Den 27ⁿ Maart werd het te Brussel bekend, dat de leden van de «Commission for Relief» zouden vertrekken, terzelfdertijd als de gezant Brand Whitlock en de leden der Amerikaansche legatie.

't Was nog geen oorlog, maar het Amerikaansche Kongres zou nu daarover beslissen.

De heer Louis Franck belegde een afscheidsvergadering. De leden van het Nationaal Komiteit vergaderden den 29ⁿ Maart met hun Amerikaansche kollega's in de «Société Générale.»

De heer Gregory, voorzitter van het Amerikaansche komiteit, had een brief gezonden, die nu voorgelezen werd.

President Wilson.

Daarin meldde hij, dat bevelen uit Washington hem en zijn medewerkers tot heengaan dwongen. Hij drukte er zijn spijt over uit te moeten scheiden van zijn Belgische helpers. Hij verzekerde dat de Amerikaansche leden, onder voorzitterschap van Hoover, zouden voortgaan met in den vreemde het werk van de «Commission for Relief» te leiden maar zij hier in België vervangen zouden worden door vertegenwoordigers van andere naties, wier medewerking reeds verkregen was.

De heer de Wouters d'Oplinter, die de vergadering voorzat, bracht warme hulde en hartelijken dank aan Amerika, en deelde mee, dat het werk nu onder bescherming kwam van Spaansche, Hollandsche en Deensche personaliteiten.

Ook de heer Franck uitte den dank van het land. Hij riep uit:

«Vertrekt dus, vrienden, want in deze groote zaak roept uw edel vaderland u, en brengt het van ons deze eenvoudige boodschap:

«Dank voor wat ge gedaan hebt, dank vooral, voor hetgeen gij gaat doen!»

Wij zullen, wat er ook gebeure, volhouden tot 't uiterste. Moogt gij allen terugkeeren, op het oogenblik van de zege en het recht, achter onze soldaten en de uwe, terwijl onze bevolking u eenstemmig toejuichen zal met de geestdriftige kreten «Leve Amerika en leve de Koning!»

Brand Whitlock zei dien dag tot personen, die hij groette:

«De Duitschers zijn gek. De handschoen aan de gansche wereld toewerpen, is een daad van ontoerekenbaarheid, welke bewijst dat de leiders van hun rijk in hun hersenen gekrenkt zijn.»

Brand Whitlock vertrok naar Le Havre. Hij mocht niet over de Hollandsche grens en moest dus door Duitschland en Zwitserland reizen.

Op de groote massa werkte dit vertrek neerslachtig.

De reeds aangehaalde korrespondent schreef:

«Hoover, de voorzitter van het steunkomiteit voor België, heeft medegedeeld, dat de Amerikanen zullen voortgaan met het bijeenbrengen van gelden voor levensmiddelen, en zoo er een ander neutraal komiteit wordt gevormd, dit zullen steunen.

En onze vrouwen en moeders, lezers, staren reeds met smeekenden blik Noordwaarts, naar Holland, dat zoo menigmaal nood lenigde.

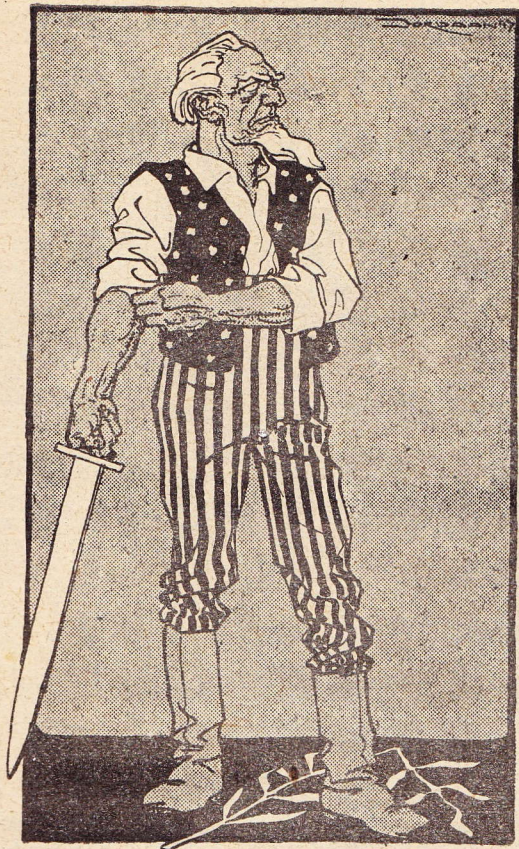
België lijdt voor het recht, voor het hoogste wat een mensch bezit, voor de vrijheid... We behoeven op zijn rol niet nader te wijzen.

Zal 't gezegd worden, dat men België verhooren laat? Neen! Wie zal hier de helper zijn?

Ja, we denken aan Holland. Dat er van hier een stoot uitga en men op samenwerking aandringer met Spanje en Skandinavië.

't Hongerige België mag niet vergaan.»

Nu, we kunnen voorloopig volstaan met te zeggen, dat het werk der bevoorrading in handen kwam van een Spaansch-Nederlandsch komiteit en bleef bestaan.

De tusschenkomst van Amerika.
(Teekening van Jordaan in «De Amsterdammer»).

De bevolking van Berlijn hield echter geen enkele betooging. Dinsdag namiddags, deed ik een wandeling en doorliep ik de voornaamste straten van Berlijn, zonder vergezeld te worden. Bij mijn terugkeer trof ik in de ambassade graaf Monteglas aan, directeur van Buitenlandsche zaken, met den rang van minister. Ik wenschte te weten, waarom ik mijn paspoort niet had gekregen.

Hij antwoordde mij, dat men mij liet wachten, omdat de regeering nog niet wist in welk een toestand graaf Bernstoff (de Deutsche gezant in Amerika) zich bevond en daar, volgens zekere geruchten, Deutsche schepen in Amerika in beslag genomen zouden zijn.

Ik zei daarop, dat ik overtuigd was van de meest hoffelijke houding jegens Bernstoff en dat de Deutsche schepen niet in beslag genomen waren. »

En ik voegde er bij :

« Ik zie niet in, waarom ik hier geruchten moet weerleggen, die gij uitstrooit over Bernstoff en Deutsche schepen. Het lijkt me toch, dat gij die feiten moet bewijzen. In elk geval, waarom vraagt ge niet aan de Zwitsersche regeering, die u nu vertegenwoordigt, naar haar gezant te Washington te telegraferen om de juiste feiten te vernemen? »

Graaf Monteglas haalde dan een dokument te voorschijn, dat een bevestiging was van het verdrag, gesloten tusschen Pruisen en de Vereenigde Staten in 1799 en waarbij men eenige artikelen gevoegd had, die mij waarlijk zonderling toeschenen. Hij vroeg mij het te lezen en te teekenen, want dat anders de Amerikanen en bijzonderlijk de dagblad-korrespondenten veel moeite zouden hebben om Duitschland te verlaten.

't Was een dokument over de wederzijdsche behandeling van burgers en hun goederen in geval van 't afbreken der betrekkingen.

Gerard weigerde te teekenen. Hij zei :

« Waarom komt gij mij een ontwerp van een verdrag aanbieden, na 't afbreken onzer diplomatische betrekkingen en aan een ambassadeur, die als gevangene weêrhouden wordt, zijn handteekening vragen? »

Gevangenen teekenen geen verdragen. Een verdrag, door een gevangene geteekend, zou niet de minste waarde hebben. En na uw bedreiging jegens de Amerikanen, die ge hier wilt houden, zou ik nog weigeren te teekenen, zelfs al kreeg ik er vergunning toe. »

De graaf ging heen.

En inderdaad werd de ambassadeur als gevangene behandeld. Hij mocht zelfs niet naar zijn konsuls in Duitschland telegraferen. Men verbood het personeel der legatie, het gebruik der telefoon naar een hotel.

Intusschen nam de ambassadeur toch de voorbereidselen tot het vertrek. Hij zou de belangen van de Vereenigde Staten onder bescherming der Spaansche en die van Engeland onder die der Nederlandsche legatie stellen.

Eenige dagen later was er bericht, dat Bernstoff te Washington zeer behoorlijk behandeld

De Amerikaansche gezant te Berlijn, was reeds op 11 Februari vertrokken.

Schetsen wij naar zijn eigen werk zijn laatste dagen in de Deutsche hoofdstad.

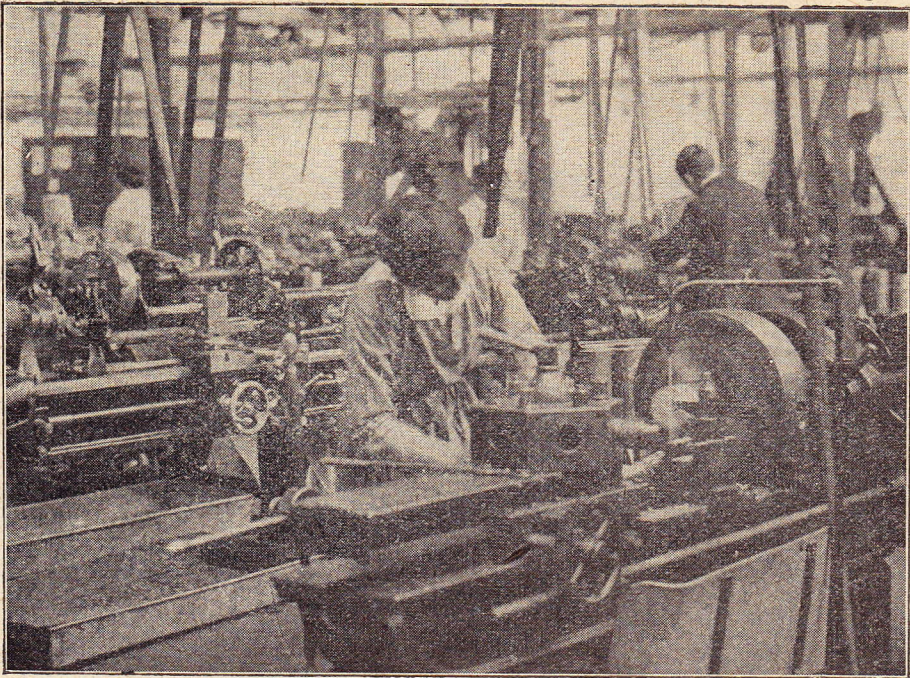
Toen Gerard 't officieele telegram uit Washington over het afbreken der diplomatische betrekkingen ontving, begaf hij zich naar Zimmermann en vroeg om zijn paspoort.

« Natuurlijk had Zimmermann reeds het nieuws ontvangen en tijd gevonden, om zich een houding te geven », vertelt Gerard.

« De Amerikaansche korrespondenten deelden me mee, dat hij bij de ontvangst eerst weigerde te spreken, dat hij zich dan vrij heftig toonde in zijn gesprekken en eindigde met van ontroering blijk te geven.

Ik ben door mijn persoonlijken indruk er verzekerd van, dat het afbreken der betrekkingen hem de levendigste verrassing bezorgde, evenals bij de andere leden der regeering, en toch kan ik maar niet begrijpen, hoe menschen, die terecht voor zoo verstandig doorgaan, hebben kunnen denken, dat de Vereenigde Staten van Amerika zonder te murmureeren zulk een beleediging verdragen zouden.

De politie, die van af het begin van den oorlog onze ambassade bewaakt had, hield nu de wacht niet alleen bij den ingang, doch ook aan de achterzijde en zelfs in de aanpalende straten.

Een der vele fabrieken in Amerika tot munitiefabriek ingericht.

werd en er geen sprake was van inbeslagname der Deutsche schepen.

De vernederende restriktie werd opgeheven en een trein voor de ambassade gereed gemaakt. Gerard nam afscheid van den minister van buitenlandsche zaken en van den kanselier. De trein vertrok op 10 Februari. Gezanten van neutrale landen bevonden zich aan 't station. De Duitschers hielden niet de minste betooging.

De trein reed naar Zwitserland, over Schaffhausen. Den 11ⁿ Februari was de ambassadeur te Bern.

De Amerikaansche gezant daar gaf een diner en hierop sprak Gerard met verscheidene notabelen.

De voorzitter van den Bondsstaat gaf een uitspraak over den moeilijken toestand, waarin Zwitserland vertoefde.

Na eenige dagen reisde Gerard verder naar Frankrijk. In de gang van den waggon stonden spionnen. Anderen kwamen zelfs in de afdeeling en deden of ze bladen lazen. Maar de ambassadeur herkende ze gemakkelijk, agenten, officieren, vrouwelijke agenten.

Bij Pontarlier kwam het gezelschap in Frankrijk. Na een verblijf te Parijs, begaf Gerard zich naar Spanje, waar hij een onderhoud had met den koning. Hij scheepte zich te Coragne in op de « Infanta Isabella ». Veilig bereikte het schip de andere zijde van den Oceaan.

Wilson was ongesteld en lag te bed, maar stond op om het uitgebreid verslag van den ambassadeur aan te hooren.

Den volgenden dag hield de gezant een rede op de trappen van het stadhuis te New-York en zei o.m. :

« Wij staan misschien aan den vooravond van een oorlog, maar ik wensch er den nadruk op te leggen dat 't feit niet zal geschieden, dan wanneer de president zonder een oogenblik na te laten de eer en de waardigheid der Vereenigde Staten te verdedigen, alle middelen uitgeput zal hebben welke ons buiten het konflikt kunnen houden.

Ik heb Berlijn met rustig geweten verlaten, omdat ik gevoelde, dat ik alles gedaan had, om de vriendschappelijke betrekkingen te handhaven, die tusschen twee natie's bestonden en dus ook den vrede.

Het is zeer natuurlijk, dat bij de opening der vijandelijkheden onze landgenooten, die van Duitschen oorsprong zijn, sympathie gevoelden jegens Deutschland.

Ik ben overtuigd, dat we in de moeilijke uren, die wij nu doorworstelen, op den trouw kunnen rekenen van onze landgenooten van Deutsche afkomst, en ik voeg er bij, dat, zoo zij zich lieten inlijven, ik me aan hun hoofd zou stellen, zonder een oogenblik te vreezen, een kogel in den rug te krijgen. »

Amerika was dus vast besloten de Deutsche terreur, die zich nu uiten wilde door de scheepvaart van neutralen onmogelijk te maken, te bestrijden.

Onderhandelingen hielpen niet meer. De Deutsche pers schreef overmoedige artikelen, beweerend dat men ook gereed was om met de Vereenigde Staten te worstelen en ze te overwinnen.

Men zaaide haat tegen Wilson en zijn medewerkers, en maakte het volk wijs, dat Amerika's oorlogsbedreigingen maar bluff waren.

Ook in onzijdige landen werd die meening verspreid. Wat kan Amerika doen? heette het.

Aankomst van den Amerikaanschen generaal Pershing te Boulogne, gaande tusschen generaal Dumas en Mr. René.

Munitie zenden en materiaal. Zulks had het reeds van 't begin af gedaan, als handelaar. Nu zou de duikbootoorlog het verminderen, ja, onmogelijk maken. Het kon de Entente steunen door geld. Maar een leger bezat het niet.

Niemand vermoedde van welk een krachtsinspanning de Vereenigde Staten blijk zouden geven.

Op 5 en 6 April erkenden Senaat en Kamer den staat van oorlog met Duitschland.

Reeds den 2ⁿ had Wilson in een boodschap den oorlog gevraagd. Gerard was dien avond in de «Metropolitan Opera» en vernam daar het nieuws. Hij vertelde het aan een der bestuurders, hem vragend het bericht van af het tooneel aan het volk mee te deelen en het orkest het nationaal volkslied te laten uitvoeren.

«Neen, de kompagnie van de «Metropolitan Opera» is neutraal!» klonk het antwoord.

De ambassadeur vroeg dan van uit zijn loge het publiek den naam van den president toe te juichen. Men deed het geestdriftig. In het laatste bedrijf van het stuk viel een Duitsche tooneelspeelster in zwijm, waarschijnlijk van woede, omdat men Wilson had toegejuicht tegen den keizer in.

Deze bijzonderheid bewijst wel, welke zonderlinge toestanden in Amerika heerschten.

Er woonden immers veel Duitschers, genaturaliseerd of niet. Dadelijk nam men strenge maatregelen, om alle komplotten te vermijden en spionage te bestrijden.

Cuba volgde het voorbeeld der Vereenigde

Staten, en Brazilië brak den 9ⁿ insgelijks de betrekkingen met Duitschland af. Bolivia volgde den 14ⁿ. Peru, Chili, Guatemala, Panama, Uruguay keurden de beslissing der Vereenigde Staten goed.

Een Fransche missie met Joffre en Viviani aan het hoofd, begaf zich naar Amerika, en werd er zeer geestdriftig ontvangen.

Dadelijk nam Amerika de noodige maatregelen om zich tot den krijg toe te bereiden. Zonder aarzelen stemde het Kongres een wet op den algemeenen dienstplicht. Een volksoptelling wees aan, dat 10 miljoen man onder die nieuwe wet vielen. Onmiddellijk riep men er 125.000 op, die nog voor 't einde van het jaar aan 't front moesten staan.

Men leende 4 milliard aan de geallieerden, zond een deel der vloot naar Europa. Men begon nieuwe schepen te bouwen en Duitsche, waarbij de reusachtige transatlantiekers, voor troepenvervoer in te richten.

Vliegtuigen werden vervaardigd. Men ving dadelijk aan met het afwerken van 3500 stuks: 22.000 waren besteld. En al spoedig zag men hoe de vliegers zich oefenden boven New-York.

Negen regimenten werktuigkundigen en 10.000 dokters en heelmeeesters vertrokken zonder uitstel naar Frankrijk.

Tot opperbevelhebber werd generaal Pershing benoemd.

Flink trad men op tegen die Duitsch-Amerikanen, welke nog sympathie betoonden voor het

Graaf Bernstoff, Duitsch gezant in Amerika.

oude moederland, of beter de huidige regeering van dat moederland.

Men zei het onomwonden, dat vóór den oorlog, ieder het recht had te sympathiseeren met welke oorlogvoerende partij ook, maar dat hij, die zich nu niet tot Amerikaan verklaarde, als een verrader beschouwd zou worden.

Men herinnerde er aan, hoe eertijds de Duitschers hun vaderland verlieten, om hier een bestaan te zoeken en de Pruisische legertucht te ontvluchten.

Velen hadden nu fortuin gemaakt, dank aan Amerika, en Amerika had recht hun trouw te eischen.

Men zou niet toelaten, dat de oorlog verstoord en Amerika in gevaar gebracht werd, omdat Duitsch-Amerikanen thans partij kozen voor het land, dat ze uit armoede verlieten.

Onbetrouwbaren werden geïnterneerd of minstens scherp bewaakt. Men sloot bars of winkels, waar men Duitschgezindheid betoonde. Een leger dedektieven zwerfde rond. Men kon geen vijand in het land dulden.

De Duitsche spionnen waren gevaarlijk, en een man als Gerard kende hun methode's.

Den 13ⁿ Juni kwam generaal Pershing te Parijs aan. Even te voren was de eerste divisie ontscheept, als de voorhoede van een reusachtig leger.

Wij zullen de gebeurtenissen niet vooruitloopen, maar melden nu reeds, hoe op 26 Oktober Brazilië den oorlog verklaarde aan Duitschland.

Kreeg de Entente dus een bondgenoot in het Westen, we zullen nu hooren hoe hij er in verloor in 't Oosten.

XII.

IN RUSLAND.

Krijgsbedrijven. — Het Russisch volk onder het Czaren-regiem. — Raspoetin. — De revolutie.

Wij moeten thans de gebeurtenissen in Rusland nagaan, doch eerst even terugkeeren tot die van 1916.

Na den ellendigen toestand, de krisis van 1915, toen troepen van 30.000 man tot 5.000 man versmolten waren, met slechts 2.000 tot 3.000 geweren, had het Russisch leger zich hersteld. Geschut werd aangevuld, mitrailleurs overvloedig verdeeld, munitie in groote hoeveelheid aangevoerd.

Men vormde nieuwe korpsen. Men had nu 60 legerkorpsen in plaats van 35 en beschikte over 2 miljoen man reserve.

In de fabrieken werd druk gewerkt, de koolmijnen leverden meer brandstof, men legde nieuwe spoorwegen aan, om munitie in Japan, Kanada, de Vereenigde Staten en Australië besteld, snel aan te voeren. We weten, dat er zelfs Russische troepen naar Frankrijk kwamen.

Oostenrijk daarentegen was zeer verzwakt en einde Februari 1916 bedroegen zijn verliezen, 720.000 dooden, 2.600.000 gewonden en zieken, 770.000 gevangenen.

De tegenpartij ondervond het reeds door de geweldige beschietingen, dat de Russen sterker waren geworden. Intusschen bereidden deze een offensief voor.

Het Oostelijk front bevatte nu (Juni 1916), twee uitgestrekte vakken, dat in 't Noorden van de Baltische zee tot de Pripet, dat van 't Zuiden van de Pripet tot Roemenië.

In 't Noorden stond Kouropatkine tegenover Hindenburg, in 't Zuiden Brousiloff tegenover aarts Hertog Jozef-Ferdinand.

Den 4ⁿ Juni brak de Russische aanval los tusschen de Pripet en Roemenië, over een afstand van 350 km., volgens het plan door generaal Brousiloff ontworpen.

Kaledine moest in Wolhynië opereeren en nam op 8 Juni Loutsk. 't Was een zegenrijke tocht. Een verschrikkelijk bombardement vernietigde de Oostenrijksche stellingen en de Russen namen talrijke gevangenen, mannen, die verdwaasd, ontzenuwd, geheel weerloos waren, en zich gewillig overgaven. Daarbij behaalde men een grooten buit aan geschut, mitrailleurs, wagens, autos, geweren, allerlei voorraad.

Loutsk had langen tijd weerstand moeten bieden en was omgeven door niet minder dan 19 rijen prikkeldraad. Het baatte niet; na een strijd van vier dagen vielen de drie rijen loopgraven en de stad zelf.

In 't Zuiden moest het leger van Letchwisky naar den Dniester oprukken. Het stond voor de troepen van Bothmer aan de Strypa en Pflanzers-Baltin aan den Dniester, maar deze werden teruggeworpen. De uitslagen waren ook hier verrassend. De bulletijns wekten groote geestdrift.

Wij laten hier de voornaamste Russische successen volgen:

Dobronotze genomen (10 Juni); 37.000 gevangenen, 59 kanonnen, 120 mitrailleurs genomen. (Brousiloff had reeds 65.000 gevangenen gemaakt op 9 Juni).

17 Juni. Czernowitz veroverd na hevigen strijd.

10 Juni. Brousiloff had 106.000 gevangenen. Oostenrijk riep Duitschland ter hulp. Hindenburg besloot versterkingen te zenden.

Opleidingsschool voor het vervaardigen van munitie in Amerika.

't Was wel een vernedering voor den bondgenoot, toen Linsingen en Mackensen de leiding overnamen, maar men moest toegeven, want de Russen bedreigden Kovel en zouden de verbinding der Duitsche en Oostenrijksche troepen in gevaar brengen. Hevige aanvallen hadden plaats en dwongen de Russen over de Styr te wijken.

Maar de Russen herademden en stormden dan nog onstuimiger aan. Bloediger nog werd de strijd.

Meer in 't Zuiden joeg Letchwisky de troepen van Pflanzers voor zich uit en bereikte den 19ⁿ de Sereth, nam den 21ⁿ Radautz, en werd meester van gansch de Boekowina.

In de streek van Kovel, voerden de Duitschers troepen aan uit Trentino en 4 divisies uit Frankrijk. De gevechten waren er verschrikkelijk, zonder duidelijk afgeteekende uitslagen. 't Waren de slagen bij Stockhod (21-30 Juni).

Einde Juni hadden de Russen in 't geheel 217.000 gevangenen gemaakt en zeker 500.000 Oostenrijkers buiten gevecht gesteld.

De verwachtingen waren overal hoog gespannen, ook in 't Westen. 't Scheen of Rusland een keering in den oorlog brengen zou.

Van 1-19 Juli duurden de gevechten tusschen de Styr en Stockhod voort. Den 11ⁿ Juli was het aantal gevangenen 270.000 en 6000 officieren; de buit aan kanonnen beliep 312 en aan machinegeweren 866. Maar de Duitschers-Oostenrijkers handhaafden nog hun weerstand.

Brousiloff deed nieuwe pogingen en nam den 20ⁿ Juli Brodny en den 10ⁿ Augustus Stanislaw. Op 28 en 29 Juli alleen namen zijn troepen 32.000 gevangenen en 114 kanonnen.

Oostenrijk moest nog een deel van zijn zelfstandigheid afstaan. Hindenburg kreeg het be

stuur over al de operaties op 't Oostelijk front, uitgezonderd een vak, dat onder aartshertog Karel kwam.

Op 12 Augustus bedroeg het aantal gevangenen in Russische handen 300.000.

Om verder naar de Karpaten op te rukken wachtte Brousiloff op de Roemeensche mobilisatie. Eind September kwam het offensief tot stilstand. De strijd eindigde op het front van de Pripet tot de Roemeensche grens. Reserven verdedigden de toegang naar Vladimir-Volinsky, Lemberg en Halicz.

De Russen hadden nu 420.000 gevangenen genomen, 2.500 mitrailleurs en mortieren en 600 kanonnen.

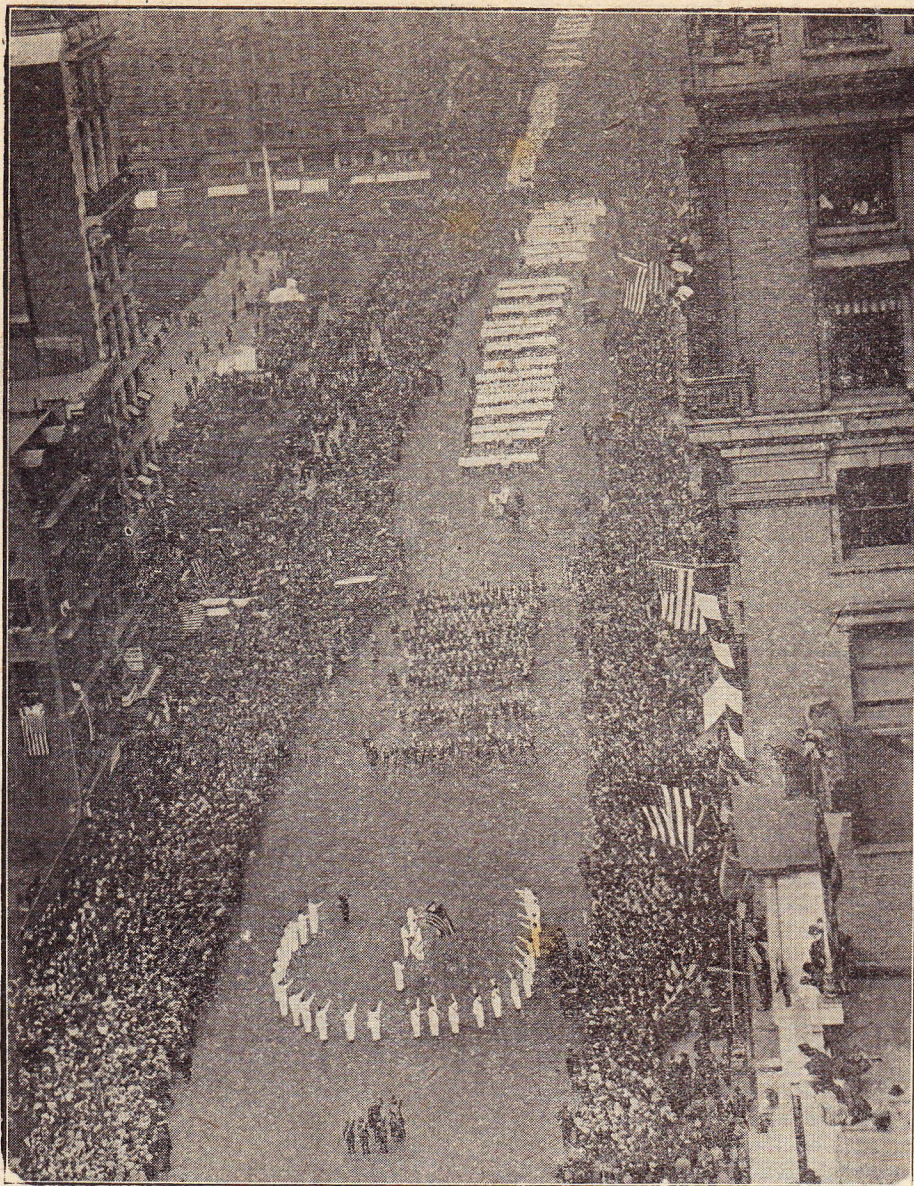
Maar er was verraad in het spel, en nu komen we tot de oorzaken der Russische revolutie, die het aanschijn van den oorlog plots veranderde.

* * *

Er was bij al die vriendschap en geestdrift of bewondering voor Rusland veel gedwongens en onnatuurlijks geweest.

Algemeen bekend was het toch, dat de groote massa Russen geen vrijheid genoot, al streden ze nu voor de vrijheid. Men kende immers uit de boeken van Russische schrijvers de toestanden. De Rus leefde onder de knoet. Hoe dikwijls hebben we niet gelezen van Siberië?

Nikolaas II, die in 1894 den troon beklom, had de autokratie willen bevestigen door geweldige maatregelen tegen Polen en Finland, de Baltische provincies; streng was er opgetreden zoowel tegen de boeren als de studenten. In 1906 braken werkstakingen en oproeren uit, en hadden er moordpartijen plaats. Wat hebben de Joden niet in Rusland te verduren gehad!

Een parade te New-York, met het doel tot dienstneming in het leger op te wekken.

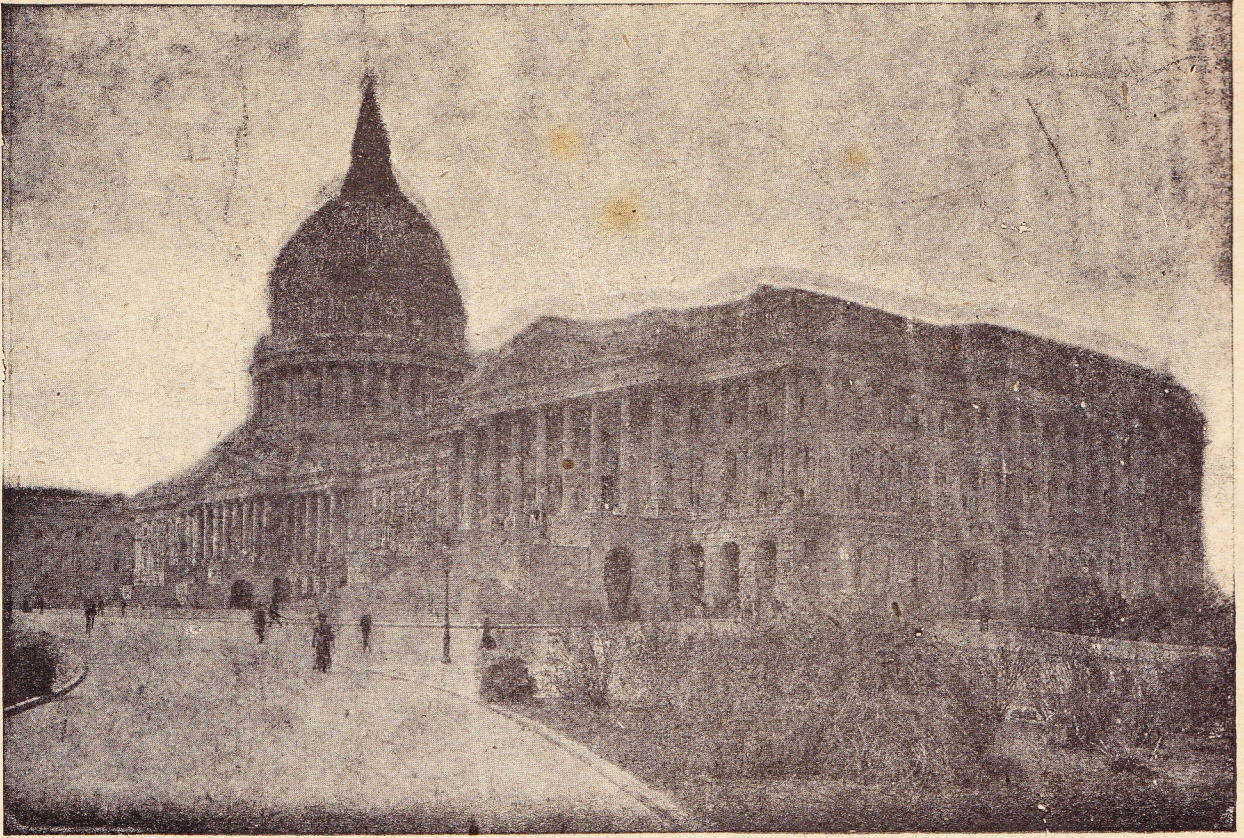
Van 1881, toen de eerste Jodenslachting te Elisabethgrad plaats had, tot den jongsten tijd, dat de ijselijke moordtooneelen te Kisjef, Hamel en elders de beschaafde wereld met afgrijzen vervulden, vormt de geschiedenis der Israëliten in Rusland een aaneenschakeling van vervolgingen en plunderingen. En hoe trad de regeering op?

Als door het wanbeheer der machthebbers de ontevredenheid der bevolking hoog gestegen was en oproeren dreigden te ontstaan, dan was het opwekken van Jodenhaat een geliefkoosd middel der regeering, om de volkswoede van haar af te leiden en die te doen ontvlammen tegen de onschuldige Joden; dan werden stukken verspreid, waarin de Joden werden voorgesteld als uitzuigers en landverraders, die oorzaak zijn van de

ellende onder het volk en de rampen van het vaderland en gewoonlijk werd het doel bereikt; de regeering kreeg voor een tijdlang rust, doch... ten koste van het goed en bloed der Joden. De Jodenvervolgving, in het Russisch « pogrom » geheeten, scheen een punt van het program der Russische regeerders.

Met de troonsbestijging van Nikolaas II in 1894 scheen eerst een verbetering in den toestand der Joden te zullen komen; de nieuwe Czaar verklaarde ten minste, dat het zijn streven zou zijn, alle trouwe onderdanen des rijks gelukkig te maken.

Drie rabbijnen werden tot de kroningsfeesten uitgenoodigd, en de persorganen begonnen een welwillender toon tegen de Joden aan te nemen. De gunstige strooming duurde evenwel slechts

Hot Kapitoel te Washington.

kort, de Joden vijandige gezindheid kreeg weldra weer de overhand; de toegang tot de hogere en middelbare scholen werd den Joden zoo goed als ontzegd, ziekenhuizen en badplaatsen voor hen gesloten, hun woonrecht bleef beperkt tot een gebied naar verhouding van hun zielental veel te klein.

Een deputatie van Joden, die bij de regeering kwam klagen, kreeg van den minister ten antwoord:

« Wij zullen uw toestand zoo ondraaglijk maken, dat gij ons tot den laatsten man zult moeten verlaten. »

In 1905 werd de Czaar door de algemeene ontevredenheid in het land genoodzaakt, een nieuwe grondwet te beloven en een volksvertegenwoordiging in te stellen. Ook den Joden werd het kiesrecht toegekend en in de nieuwe Russische Kamer, Doema geheeten, verkregen 12 Joden zitting. De Doema kon echter niets voor de gelijkstelling der Joden doen, want ze werd spoedig ontbonden en een nieuwe Doema werd bijeenge-roepen; deze telde slechts vier Joden.

De tweede Doema ging spoedig den weg van haar voorgangster; in de derde Doema was voor niet meer dan twee Joden plaats.

Het moge waar zijn, dat in sommige kringen voor de gelijkstelling der Joden gewerkt werd, de regeering hield het tot dusver met den « Bond van echt-Russische mannen », die den Joden een bitteren haat toedroeg.

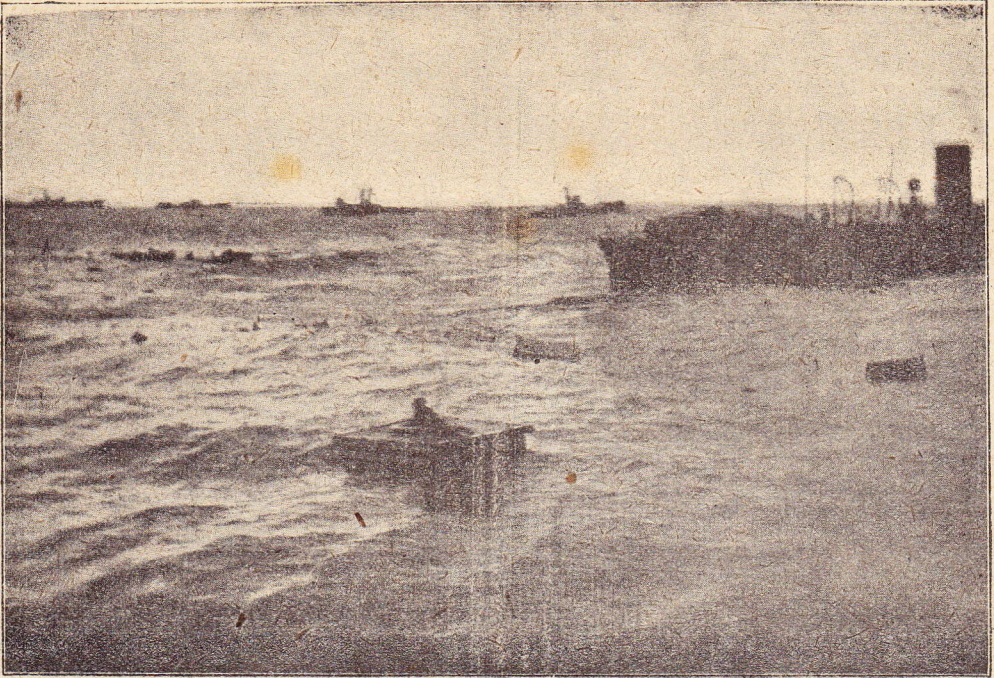
In Polen werd door de bevolking de boycott over de Joodsche winkeliers uitgesproken. In 1912 werden talrijke Joden van het kiesrecht uitgesloten of door bedreigingen in de uitoefening van hun stemrecht verhinderd. Geen wonder dat veel Joden Rusland verlieten. (1)

Wat al ongezonde toestanden heerschten er. Een voorbeeld. We denken aan het werk van Andrej Strug : « De Geschiedenis eener Poen », een werk over Polens hard lot. In de voorrede der Nederlandsche vertaling schrijft Cecile De Jong :

« Door de Russische regeering verboden, werd Strug's laatste boek bij duizenden exemplaren verkocht, en bracht een fortuin op — niet aan den schrijver — maar aan de ijverige dienaren der politie, die den verkoop oogluikend toelieten, mits hunne goedertierendheid tegen een voldoende hoeveelheid roebels werd ingewisseld. Voor de Polen blijft het boek bij uitnemendheid hunner jongste revolutie, dier groote beweging, welke schijnbaar op niets is uitgelopen, doch waarschijnlijk het merkwaardige voorspel is geweest van het drama, dat de toekomst eennmaal brengen zal... »

Betrekkelijk weinig heeft het Westen van Europa geweten van al deze stormen, die een oogenblik Russisch Polen hebben doen wankelen tot op zijne grondvesten. De Slavische talen zijn

(1) Stael. « Israël onder de volkeren ».

Een der opvarenden van een in den grond geboord schip wordt door een naderende stoomboot gered.

als een dichte nevel heen om de volken, die haar spreken, en de geluiden en beelden kunnen door deze omhulling slechts verflauwd tot ons doordringen. Een volk, wiens boeken wij niet lezen kunnen, wiens dagbladen wij niet kunnen doorloopen, staat ver van ons af.»

En zoo was het. Slechts enkele helderzienden, niet door den oorlogsgroes meegesleept, wisten, dat er een vreeselijke verrassing zou komen.

We hoorden reeds, hoe het met de Doema's ging. Deze stuitten op de bureaucratie, op de hooge kringen, den adel, de landheeren. De vierde Doema eischte tevergeefs de medewerking der regeering.

Nu werd het oorlog. Wat al elementen tot ontbinding van het rijk: de Polen, de Joden, de studenten, de boeren, de Finnen.

O, zeker, eerst kon men de massa nog meesleuren. De ijzeren discipline was machtig. De grooten beschouwden de troepen als slachtvee.

De Russen streden met doodsverachting, maar leden ten slotte steeds nederlagen. Er was wantrouwen. Men beschuldigde Rennenkampf en Soukhomiloff, beide generalen, den laatsten minister van oorlog, van verraad.

De bureaucratie stal en verrijkte zich.

Stürmer, kabinetsoverste, werd geacht in Duitschen dienst te zijn: hij stremde Brousiloffs offensief in 1916, en leverde Roemenië aan de rampen der verplettering over.

De Doema worstelde tegen het hof. Welk een invloed hadden daar de Czarina van Duitschen bloede, en de geheimzinnige monnik Raspoetin op Nikolaas II!

Over de groote rol, welke deze valsche monnik in Rusland vervuld heeft, willen wij nader uit-

wijden, omdat daardoor zoo duidelijk in het licht wordt gesteld op welke autokratische wijze Rusland geregeerd werd. De invloed van één persoon was voldoende om de meest gewichtige besluiten te doen nemen, die dan de grootste rampen veroorzaakten.

Op weergaloos-schurkachtige wijze heeft Raspoetin van zijn invloed op het Czaar-gezin misbruik gemaakt. Daarvan zullen wij enkele trefende staaltjes aanhalen, die wij ontleenen aan het werk van den Engelschman William Le Queux, hetwelk deze samenstelde naar de ge-

De Russische monnik Raspoetin.

De gevangen genomen ex-Czaar van Rusland met zijn dochters.

heime dokumenten welke de Engelsche contraspionnage-dienst had weten te verzamelen.

Slechts in een land als Rusland kan men zich indenken dat een simpel, onbeschaafd moujik het tot raadgever en huisgast van de Czaar-familie weet te brengen. Van slechte zeden en met een dierlijk karakter, had Raspoetin geen schitterend verleden achter zich. Een drietal maal werd hij, wegens diefstal, gevangen gezet en zoozeer had hij zich misdragen, dat het verblijf in zijn woonplaats hem onmogelijk werd. Hij trok dus den wijden weg op, en liet zijn vrouw met een zoon en twee dochters aan haar lot over.

Twee jaar lang hield hij dit ellendig zwerversleven vol. Toen kwam de gedachte in hem op zich als een « heilig » man uit te geven. En het lichtgeloovige Russië volk liet zich gemakkelijk beetnemen.

Raspoetin beschikte over zekere bijzondere vermogens van sterk hypnotischen aard, die hem spoedig een grooten invloed over alle personen, waarmede hij in aanraking kwam, verzekerden.

Van af het oogenblik, dat hij zich voorgenomen had Rusland als een « heilige » af te reizen, begon hij in aanzien te rijzen, zoodanig dat hij weldra de invloedrijkste man van het rijk zou worden. Overal won hij aanhangers; vooral op de vrouwen oefende hij geheel zijne hypnotische macht uit. In alle rangen en standen wist hij zich aldus in te dringen. Talrijke, behendig in elkaar ge-

zette, « mirakelen » kwamen daarenboven zijne groeiende reputatie nog versterken.

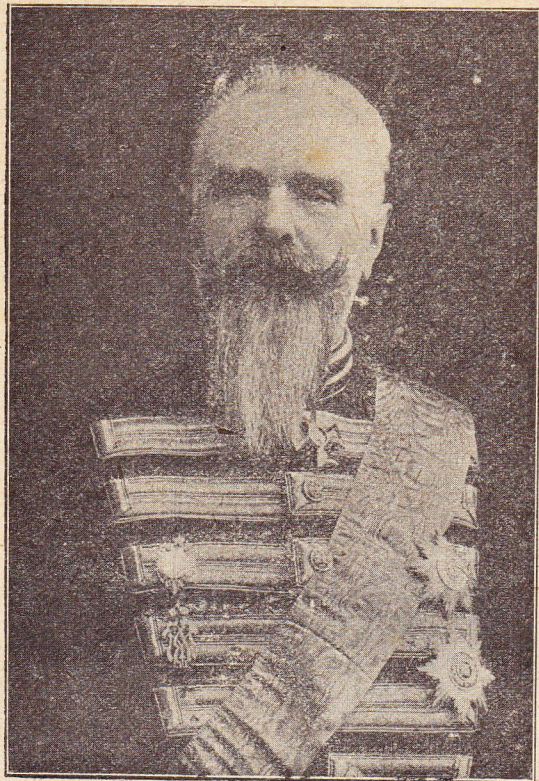
Het was de hofdame Vyubova, — welke Raspoetin onmiddellijk onder zijn schandelijken invloed had weten te brengen — die hem aan 't hof binnenleidde. Deze vrouw genoot bij den Czaar en vooral bij de Czarin een groot vertrouwen.

Vanzelf bood zich de gelegenheid aan om Raspoetin in het keizerlijk paleis te ontbieden. De jonge Czarevitch leed aan een sloopende kwaal, waarvoor de beste dokters geen genezing wisten. Allicht zou Raspoetin hier heil kunnen brengen, meende de hofdame Vyubova en weldra wist zij de Czarin er toe over te halen den valschen monnik bij het ziekbed te roepen.

Raspoetin kwam, niet zonder zich met aandrang te hebben laten verzoeken. De dag, dat hij het paleis betrad, was voor Rusland een dag van onheil. Al spoedig zou dit blijken.

De gezondheidstoestand van den Czarevitch verbeterde kort na Raspoetin's komst. De Czarin was daardoor zoo opgetogen en zoozeer van Raspoetin's genezend vermogen overtuigd, dat hij er zijne plaats in het paleis mede-verzeekerde.

Het gebeurde echter dat om een of andere oorzaak, Raspoetin het veiliger oordeelde voor een tijdje het paleis te verlaten. Een paar dagen na zijn vertrek werd evenwel de Czarevitch gevaarlijk ziek, zoodanig dat men voor zijn leven vreesde. In haar radeloosheid richtte de Czarin eene smeekbede tot den slimmen bedrieger. En

Stürmer, de Russische minister van buitenland-
sche zaken.

zie, pas was hij weer opgedaagd, of de ongelukkige Czarevitch ging aan het beteren.

Het geheim van deze plotse instorting van den Russischen troonopvolger en zijn spoedig herstel na Raspoetin's terugkomst, behoorde tot een van Raspoetin's sluwste en gewetenlooste streken, waarin hij zich de medeplichtigheid van de hofdame Vyrubova verzekerde. Tijdens zijne afwezigheid had deze inderdaad den Czarevitch een doodelijk vergift ingegeven, getrokken uit Thibetaansche kruiden. Het arme kind onderging daarvan onmiddellijk de schadelijke gevolgen. Eenmaal Raspoetin teruggekeerd, werd den lijder een tegengift toegediend, zoodat het « mirakel » der beterschap geschiedde en Raspoetin, dank zij dit duivelsche middel, invloedrijker en machtiger dan ooit in het paleis troonde.

De invloed van dien vroegeren dief zou nog grooter worden en zich niet alleen tot de huiselijke omstandigheden van de keizerlijke familie en de hofhouding, maar ook tot de staatszaken en de leiding van de regeering in het algemeen uitstreken. Maar tegelijkertijd haalde hij zich de vijandschap van enkele klaarziende en invloedrijke mannen waaronder Milioukof en den groot-hertog Nikolaas Michailovitch, op den hals. Eens zelfs waagde deze laatste het, bijgestaan door den groothertog Dimitri Pavlovitch, Raspoetin op zeer brutale wijze buiten te werpen.

Niet beter kunnen wij den invloed van Raspoetin op de politieke leiding van Rusland ken-

schetsen, dan door de benoeming van den Duitschgezinden Stürmer tot eersten minister, die hij wist af te dwingen en zulks, terwijl de Russische legers tegenover de Duitschers in een geweldige worsteling stonden. Niet zonder reden mocht Raspoetin er zich op beroemen dat hij de Czaar was, zonder de kroon.

« Ik leef in het Paleis », verklaarde hij, « de Czarin schikt zich naar mijn wil, hare dochters zijn als mijn eigen kinderen; het Hof groet me; Nikki (de Czaar) vergenoegt er zich mede als een idioot te glimlachen. Ben ik dus niet in werkelijkheid Czaar van Rusland? »

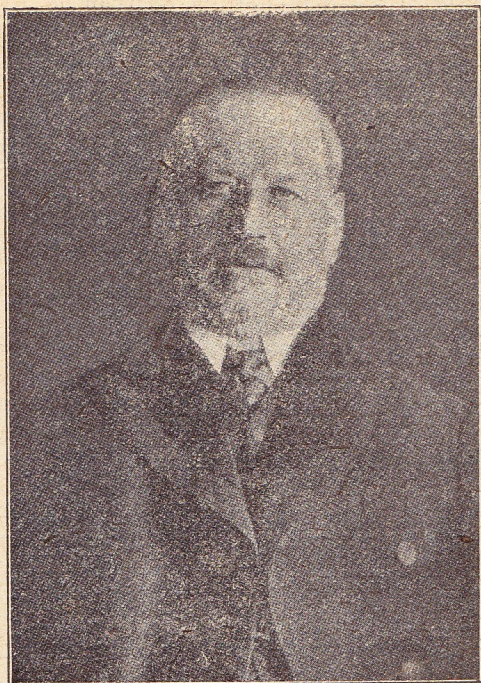
De Duitschers hadden al spoedig begrepen welk een kostbare hulp de almachtige Raspoetin voor hen kon zijn. En niet tevergeefs rekenden zij op den gewetenloozen valschen monnik. Rusland werd nu, dank zij den invloed van Raspoetin op den zwak-willigen Czaar, geregeerd door lieden als Stürmer en Protopopoff, die oogenschijnlijk zich als goede patriotten en als ijverige ondersteuners van de zaak der Verbondenen wisten voor te doen, maar in het geheim allerlei duistere plannen uitvoerden, welke Rusland tot een afzonderlijken vrede met Duitschland zouden brengen, zeer tot nadeel der Verbondenen niet alleen, maar van Rusland zelve, dat zij, om wille van Duitschland, zonder het minste gewetensbezwaar, verraadden en verkochten. Raspoetin was daarbij hun handlanger, welke voornamelijk zijne macht in de hogere kringen van Petrograd gebruikte om daar de atmosfeer stilaan te vergiftigen en ze op Ruslands afvalligheid behendigh voor te bereiden.

De gevolgen van deze misdadige samenzwering bleven niet uit: hongersnood bedreigde de bevolking, ten gevolge van de slechte en door woekeraars verhinderde voedselvoorziening; de treinloop naar het front onderging ernstige onderbrekingen, allerlei sensationeele processen werden gevoerd, waardoor, dank zij valsche getuigenissen, uitstekende officieren voor vermeend verraad werden veroordeeld, en aldus van het front verwijderd.

Op den dag dat Raspoetin moeilijkheden dreigde te krijgen met den bestuurder der keizerlijke politie Dzhunkovskij, liet hij dezen loyalen ambtenaar eenvoudig afstellen en door een van zijn vrienden vervangen. Zelfs aarzelde Raspoetin niet valsche getuigenissen tegenover den Czaar, die hem blind geloofde, af te leggen, om aldus personen onschadelijk te maken, die hem in zijne misdadige plannen hinderden.

En toen de beschuldigingen tegen hem steeds luider en dringender werden, aarzelde hij niet zijn gewone bedreiging uit te voeren: hij vertrok, voorspellend dat de Czarevitch doodelijk ziek zou worden. Dank zij de medelichtigheid van de hofdame Vyrubova, geschiedde dat natuurlijk op den vastgestelden dag en ditmaal was de crisis zoo erg, dat de dood elk oogenblik kon intreden. Gek van smart, smeekte de Czarin hem terug te keeren. Lang liet Raspoetin zich wachten. Dan verscheen hij plots op dramatische wijze en de Czarevitch ging al dadelijk beter....

Ondertusschen bleef de verradersbende, met Raspoetin aan het hoofd, niet werkloos. Hij

De Russische Doema-president Rodzianko.

slaagde er zelfs in een zekeren Paul Rodzevitch — een spion in Duitschen dienst — tot partikulier sekretaris, belast met de meest vertrouwelijke briefwisseling, van den Czaar te doen benoemen.

De misdaad zelf schrikte Raspoetin niet af. Kon hij zich van zijne vijanden niet door een eenvoudige afstelling ontdoen, dan vond hij er niets beters op dan ze van kant te maken. Zijn slaafsche vriend, de Czaar, zorgde er dan wel voor dat hij door de politie niet lastig werd gevallen. En om zich geheel tegen alle mogelijke aanslagen te verzekeren, vond hij er het volgende op. Hij wendde zich met zijn gewone profetische wijze van spreken tot de Czarin en voorspelde haar, dat de Czarevitch in geval hij, Raspoetin, kwam te sterven, hem geen veertig dagen zou overleven. De Czarin, die zich bij deze onheilspellende woorden de vroegere profetie van den valschen monnik herinnerde en er aan dacht hoe juist deze steeds waren uitgekomen, haastte zich hem een persoonlijke beveiliging te verzekeren, zoo uitgebreid als de Czaar alleen genoot.

De H. Synode der Russische kerk liet herhaaldelijk het gedrag van Raspoetin nagaan. Maar de machtige paardendief had zijn spionnen, die hem nauwkeurig daarover inlichtten. En weer slaagde Raspoetin er in zich van deze lastige personen te ontdoen, door ze uit hun ambt te doen ontslaan. En de Czaar teekende maar steeds gewillig alle dekretten door Raspoetin zelf opgesteld, die benoemingen en afstellingen ratificeerden. Het verraad werkte door in het leger. Generaals werden omgekocht, waardoor de Russische offensieven mislukten en de Duitschers zegvierend oprukten.

Op die wijze deed men sluw de meening ingang vinden dat het Duitsche leger onoverwinnelijk was en het dus in Ruslands belang lag een afzonderlijken vrede te sluiten.

Rechtstreeks uit Berlijn ontving Raspoetin instructies over de meest geschikte wijze van optreden. Zoo drukt William Le Queux in zijn boek een schrijven uit Berlijn van 16 Augustus 1910 af, waarin gemeld wordt dat 120.000 roebels ten voordeele van Raspoetin op de «Crédit Lyonnais» te Petrograd gestort werden. Raspoetin werd daarbij opgedragen zich de extremistische partijen in Rusland tot bondgenoot te maken. Deze zouden dan de werklieden in de munitiefabrieken opruien om daardoor stakingen te veroorzaken.

Raspoetin antwoordde hierop dat Stürmer reeds 400 extremistische revolutionairen naar het front had doen zenden om er defaitistische propaganda te maken!

Keizer Wilhelm schreef den bedrieger persoonlijk om hem tot zijn misdadig verraderswerk aan te zetten.

De Czarin was van Raspoetins handelwijze volkomen op de hoogte; zij werd zelfs zijne handlangster. Raspoetin maakte daar heel behendig gebruik van in oogenblikken, waarin het vuur hem te na aan de schenen dreigde te komen. Hij deed dan uitschijnen dat ook hare dubbelzinnige handelwijze aan het licht zou komen, als hij zou worden ontmaskerd. Met dit gevaar voor oogen, was de Czarin tot alles bereid.

Ondanks de duistere intriges van de Raspoetin-bende, zette Brousiloff in Juni 1916 zijn zegvierend offensief in. Berlijn toonde zich verschrikt en verbolgen. Een verontwaardigd schrijven ging naar Raspoetin, waarin hem o. m. bevolen werd, generaal Brousiloff van kant te maken door hem te vergiftigen. Ook generaal Korniloff zou er moeten aan gelooven. Tot in bijzonderheden werd aangegeven hoe deze moorden dienden te worden uitgevoerd. Vrijlating van Duitsche spionnen werd geëischt.

En weer slaagde Raspoetin er in de bevelen uit Berlijn te doen uitvoeren. De aanslagen op het leven van beide genoemde generaals mislukten echter.

Zoozeer had het verraad doorgewerkt, dat de Czarin, toen haar het bericht van het terugtrekken der Duitsche legers werd gebracht, verschrikt uitriep: «Waarom wordt de opmarsch tegen de Duitschers niet tot staan gebracht! Nooit zal Rusland Deutschland overwinnen, neen, nooit», en zich tot Raspoetin wendend, vervolgde zij «H. Vader! Bid voor ons dierbaar Deutschland.»

Tot welke monsterachtige afschuwelijkheden Raspoetin en zijn bende, op last en ingeving van Berlijn, in staat bleken, blijkt niet alleen uit hun kunstmatig verwekken van een belangrijk tekort in de voedselvoorziening, maar in een poging om de Aziatische cholera in Rusland te verspreiden.

William Le Queux drukt in zijn werk het desbetreffend schrijven uit Berlijn over. Wij citeeren daaruit letterlijk:

«N° 70 (een bekend Duitsch spion) heeft uwe mededeelingen en voorstellen aan hoogerhand

Sassanof, Russisch minister-president.

overgebracht. Allen werden zij goedgekeurd. Karl Johnkae, bakterioloog van het Instituut van Frankfort zal op 18 dezer te Petrograd aankomen en zich ten uwent begeben. Met dezelfde boot zullen, geadresseerd aan de firma Yakowleff en Co, onze vrienden, groothandelaars in fruit, 126 tonnen met Kanadéische appelen en 90 kisten met bananen van de Kanarische eilanden aankomen. Deze vruchten bevatten een zeer gevaarlijk vergift.

De cholera moet binnen de drie weken na de aankomst der vruchten uitbreken. Een gedeelte ervan zou aan liefdadige instellingen kunnen worden aangeboden om onder de armen te verdeelen.»

Gelukkig bleef de cholera-epidemie uit. De vruchten kwamen in een bedorven toestand ter bestemming, zoodat zij niet meer voor het verbruik geschikt bleken. Maar wij leeren uit dit schrijven, tot welke onnoemlijke misdaden de bende Raspoetin tegen het eigen volk, in staat bleek.

En ook tegen andere volkeren werd snood gekomplotteerd. Zoo zette minister Stürmer, op last van Duitschland, Roemenië tot interventie aan de zijde der Entente aan. Tegelijk werd tot de vernietiging van den bondgenoot besloten. Duitschland wist inderdaad dat Roemenië niet gereed was om in te grijpen. Stürmer, van zijn kant, zorgde er wel voor dat de beloften aan de Roemeniërs niet werden nagekomen. Zoo maakten de Duitschers zich zonder veel moeite meester van de rijke graan- en petroleum-voorraden van het ongelukkige Roemenië.

De onbeschaamdheid van Raspoetin kende geene grenzen. Hij waagde het zelfs in vollen

oorlog naar Berlijn te gaan, waar hij onder de vermomming van een Hollandsch predikant verbleef. De Czarin zelf brengt ons daarvan de bewijzen. Op 18 Oktober schreef zij eigenhandig uit Tsarskoe-Selo een brief in het Duitsch aan Raspoetin, welken William Le Queux citeert en waaruit wij het volgende overnemen:

«Wij zijn gelukkig dat gij Wilhelm (den Duitschen keizer, hebt gezien en dat hij zoo vriendelijk voor u is geweest... Zeg aan Zijne Majesteit dat allés goed gaat, dat Stürmer toegeeft dat een afzonderlijke vrede noodig is en zijn uiterste best doet dezen te verwezenlijken.

«Nikki (de Czaar) is steeds op het front, waar hij de troepen aanvuurt. 't Is bespottelijk, maar toch moeten wij allen een dappere houding aannemen... Bericht ons of er geen ander middel is om ziekten in de dichtst bevolkte streken te verspreiden. Dit zou de geestdrift voor den oorlog dooden en ons vlug den vrede brengen...

Groet den braven Hindenburg van mijnentwege. 't Is afschuwelijk verplicht te zijn anti-Duitsche gevoelens te moeten veinzen, wanneer men weet dat ons vaderland (Duitschland) onoverwinbaar is, zelfs zoo het Russische vaandel in bloed moest baden.»

Al dreigender werd echter het gevaar der eindelijke onthulling van de weergaloosze schurkenstreken. Wel kon Raspoetin een tijd lang nog stand houden, door steeds alle lastige personen op het kritieke oogenblik te doen verdwijnen, maar steeds meer begon de waarheid door te dringen.

De zitting der Doema op 14 November zou eindelijk het licht op de misdaden der bende doen vallen. De afgevaardigde Milioukoff, die Raspoetin tevergeefs beproefd had uit den weg te ruimen, ontmaskerde er den valschen monnik alsmede den eersten minister Stürmer.

De censuur verbood elke verspreiding van Milioukoff's rede. Maar Raspoetin speelde zijn laatste kaarten uit. Nogmaals verliet hij den zieken Czarevitch en nogmaals werd de arme troonopvolger op een geheimzinnige wijze, doodelijk ziek.

Raspoetin's einde naderde. Over zijn dood zijn allerlei verhalen gegaan. William Le Queux deelt in zijn merkwaardig boek mede onder welke dramatische omstandigheden Raspoetin vermoord werd. Onder een voorwendsel uitgenoodigd ten huize van prins Youssoupoff, liep hij in den val. Na een mislukte poging om hem door vergift te dooden en een eveneens mislukten aanslag, zou een zekere Stepanoff hem een kogel door het hoofd hebben gejaagd. Zijn lijk werd in de rivier geworpen.

Zoo ont kwam de afschuwelijke misdadiger ten slotte niet aan zijn straf. Zijn dood zou echter weldra door ingrijpende gebeurtenissen in Rusland worden gevolgd.

* * *

De machtige invloed van Raspoetin op den Czaar, blijkt duidelijk uit hetgeen wij komen mede te deelen. Het kan ons dan ook niet verwonderen dat de Czaar doof bleef voor de raadgevin-

Generaal Kouropatkin.

gen van helderziende lieden uit zijn omgeving.

De belemmering van het offensief, dat zoo succesvol was, wekte teleurstelling, wantrouwen, woede. Het werd gevolgd door een strengen Winter, waarin alle diensten ontredderd waren. Men had gebrek aan graan en steenkool. Voorraad was er genoeg, maar opeengehoopt in sommige gewesten van het reusachtige rijk, terwijl de vervoermiddelen in de war lagen. De crisis werd heel scherp.

Den 7ⁿ Maart braken werkstakingen los en sprak men oproerige redevoeringen uit in de hoofdstad.

Den 12ⁿ brak de storm los. Muitende soldaten der Garde drongen in de Doema en verklaarden hun solidariteit met het volk.

Rodzianko, voorzitter, stelde een uitvoerend komitee samen. Dit hield de ministers aan en vormde een voorloopige regering.

Men vocht in de straten van Petrograd. Dagen lang streed men tegen de keizerlijke politie.

De opstandelingen zegevierden, veroverden de vesting Pieter en Paulus, staken de gerechts-hoven en gevangenen in brand en mishandelden de aangehouden ministers.

De leiders der werklieden wilden de sociale revolutie organiseren en vormden in het paleis van Tauride een komitee van 1600 afgevaardigden, werklieden en soldaten, dat proklamaties en bevelen uitvaardigde. 't Was dus als een nevengezag naast de voorloopige regering.

Prikase Nr 1, schafte in de legerkorpsen den groet en de eerbewijzen af.

Maar wat was nu de toestand van den Czaar? Men verwachtte zijn akte van afstand. In den nacht van 15 op 16 Maart deed de vorst afstand van den troon ten voordeele van zijn broer, groot-hertog Mikaël, die echter de kroon weigerde tot dat het volk uitspraak zou gedaan hebben.

Dat alles ging naar den zin van bovengenoemd

komitee veel te langzaam en het nam een gan-sche reeks maatregelen: aanhouding van den Czaar en de Czarin, onterving van groot-hertog Nikolaas, algemeene amnestie, vrijheid voor de pers, recht tot staken, afschaffing der doodstraf, onafhankelijkheid van Finland, politieke vrij-hied voor Lithauen, Georgië, Letland, emanci-patie der Joden.

In het Westen doorgrondde men nog niet al het ernstige van den toestand. Men meende waarlijk, dat Rusland zich van zijn boeien be-vrijdde, om het verraad te keeren, en de Entente te steunen.

Veel dier dagen is nog met geheimzinnigheid omhuld.

Laten wij eerst en vooral spreken over den Czaar en zijn gezin. De vorstelijke personen wer-den vermoord. Hoe? Er zijn verschillende ver-halen over verspreid. Het meest komt waar-schijnlijk de waarheid nabij, het verhaal van Pierre Gilliard, onderwijzer van den groot-her-tog Nikolaas Nicolaévitch.

Pierre Gilliard is een Zwitser, en vertrok in 1904 naar Petrograd als onderwijzer in het Fransch van hertog Serge de Leuchtenberg, wiens vader, kleinzoon van Eugène de Beauhar-nais, een neef van den Czaar was.

Het volgend jaar werd hij gekozen om les te geven aan de groot-hertoginnen Olga, toen tien jaar en Tatiana, die acht jaar was.

In 1913 werd hij leeraar van den groot-hertog, erfprins, Alexis Nicolaévitch, toen tien jaar.

Zijn officieele titel was «adjunkt van den op-voeder van den groot-hertog, erfprins», maar daar er geen «opvoeder» was en er nooit een benoemd werd, vervulde de heer Pierre Gilliard zijn taak.

Hij woonde in het paleis en nam deel aan het gewoon, dagelijksch leven der keizerlijke fami-lie. Toen de omwenteling van 1917 uitbrak, be-vond hij zich te Tsarskoë-Sélo.

Daar de voorloopige regering toen besloten had, het vorstelijk gezin als gevangenen te be-schouwen, werden de personen uit hun omgeving uitgenoodigd binnen de vier en twintig uren het paleis te verlaten, zoo ze ten minste zich niet vrijwillig aan het gevangen-regiem onderwor-pen.

De heer Pierre Gilliard koos het laatste. Begin Augustus liet Kerensky hem weten, dat de Czaar naar een ander verblijf zou worden overgebracht met zijn familie.

Hij vroeg met hen te mogen meegaan en kreeg daartoe verlof. Hij volgde dus de Romanofs naar Ekaterineburg.

Toen hij daarna van hen gescheiden werd, was het buiten zijn wil. Trouwens aan die gedwon-gen scheiding, dankt hij zijn leven.

Onder de zeldzame overlevenden uit de on-middellijke omgeving van den Czaar, is de heer Pierre Gilliard de eenige, die van den eersten dag tot den laatsten, de gevangenschap te Tsars-koë-Sélo en later te Tobolsk deelde.

Te Ekaterineburg was hij een der eersten om het onderzoek te volgen over de tragische om-standigheden van den dood der vorstelijke fami-

De Russische generaal Brousiloff

lie en haar trouwste dienaren. Daarom is zijn getuigenis zeer waardevol.

Deze laant geen twijfel over het lot der Romanofs en maakt allerlei legenden, die zoo kwistig verspreid werden, te niet.

Na de revolutie van Maart 1917 verbleef de keizerlijke familie vijf maanden te Tsarskoë-Sélo en werd dan naar Tobolsk gezonden. Den 22ⁿ Mei bevond het gezin zich te Ekaterineburg.

Dien dag ontvingen Gilliard en zijn Engelsche kollega Gibbes het bericht, dat zij vrij waren.

Den 26ⁿ kregen ze bevel dadelijk het gebied van het gouvernement Perm — waarin Ekaterineburg ligt — te verlaten en naar Tobolsk terug te keeren.

En we lezen dan in het verslag van Gilliard:

«De sovjet-overheden te Ekaterineburg bestonden uit: de regionale raad van Oeral, 20 leden ongeveer, waarvan de voorzitter de kommissaris Biéloborodof was; het presidium, een soort van uitvoerend komiteit, met leden als Biéloborodof, Golochtchokine, Syromolotof, Safarof, Voïkof e.a.; de Tchrezvytchaïka, volksnaam voor «Buitengewone kommissie voor den strijd tegen de kontra-revolutie en de speculatie», waarvan het centrum te Moskou was, en welke vertakkingen

had door gansch Rusland. Dit was een geweldige organisatie, de basis van het sovjet-systeem. Iedere afdeeling ontvangt zijn bevelen rechtstreeks uit Moskou, en voert ze door eigen middelen uit. Elke Tchrezvytchaïka van eenig gewicht beschikt over een detachement mannen, meestal Oostenrijksch-Duitsche gevangenen, Letten, Chineezers enz., feitelijk niets anders dan vetbetaalde beulen.

Te Ekaterineburg was de Tchrezvytchaïka almachtig; de invloedrijkste leden waren de kommissarissen Yourovsky, Golochtchokine e.a.

Het huis Ipatief diende als gevangenis voor den Czaar en zijn familie.

Op Zondag 14 Juli, ontbood Yourovsky een priester, den pope Storof en liet deze toe voor den Czaar en zijn gezin in het huis Ipatief een mis op te dragen. Feitelijk waren de vorstelijke personen reeds ter dood veroordeelden, die men toch nog de troost van hun godsdienst liet.

Den 16ⁿ, om 7 uur 's avonds, gebood Yourovsky aan Paul Medviédof, die aan 't hoofd stond der arbeiders, hem twaalf revolvers te brengen, systeem Nagant, waarover de Russische Garde beschikt. En toen dit bevel uitgevoerd was, deelde hij hem mede, dat in dezen nacht de geheele